

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021–2027

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021–2027 (HE 136/2021 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 38/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Nina Routti-Hietala, sisäministeriö
- budjettineuvos Lauri Taro, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Paula Karjalainen, työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö
- oikeusministeriö
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Maahanmuuttovirasto
- Poliisihallitus
- Tulli
- Suomen Kuntaliitto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021—2027. Ohjelmakaudelle 2021—2027 perustetaan sisäasioiden alalle kolme rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto, sisäisen turvallisuuden rahasto sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline osana yhdennetyn rajaturvallisuuden rahastoa.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 neljänteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Euroopan unionin sisäasioiden rahastojen hallinnointia varten ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, jossa annetaan unionilainsäädännön edellyttämät täydentävät säännökset rahastojen kansallisesta toimeenpanosta ohjelmakaudelle 2021—2027. Sisäasioiden alalla on perustettu mainitulle kaudelle kolme rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdenmetyt rajaturvallisuuden rahastoa. Rahastoista säädetään rahastokohtaisissa EU-asetuksissa, jotka ovat tulleet voimaan 15.7.2021. Lisäksi sisäasioiden rahastoihin sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan komission yhteisesti hallinnoimia rahastoja koskevan yleisasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1060) varainhoitosäännöksiä.

Mainitut EU-asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksissa on kuitenkin jätetty kansallisesti määriteltäviksi rahastojen rahoituksen myöntämistä, maksamista ja valvontaa koskevat tarkemmat säännöt, mukaan lukien kustannusten tukikelpoisuuden perusteita koskevat kansalliset säännöt. Kansallista sääntelyä edellyttävät lisäksi muun muassa rahastoista vastaavien kansallisten viranomaisten määrittely ja vastuunjako tiettyjen jäsenvaltiolle asetuksissa annettujen tehtävien osalta, rahastojen seurantakomiteoiden toimivalta ja kokoonpano, kansallinen menettely rahastojen ohjelmien ja toimeenpanosuunnitelmien valmistelemiseksi ja muuttamiseksi sekä rahastojen hallinnointiin osoitettavan teknisen avun käyttö ja hallinnointi. Kansallisesti on myös säädettävä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 19 ja 20 artiklojen mukaisen määrärahan hallinnoinnista ja kohdentamisesta. Ehdotettu laki sisältää näitä asioita koskevat säännökset. Lisäksi rahastoihin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä.

Euroopan unionin lainsäädännössä asetetaan velvoitteita jäsenvaltioiden ohjelmille ja hallinnon toiminnalle Euroopan unionin varoja käytettäessä. Ehdotetun lain mukaan ohjelman valmistelusta vastaa sisäministeriö. Valtioneuvosto hyväksyy ehdotuksen ohjelmaksi ennen sen toimittamista komissiolle. Ohjelmaa täydentää ja tarkentaa toimeenpanosuunnitelma. Yleisasetus ei edellytä toimeenpanosuunnitelman laatimista, mutta se on nähty kansallisesti tarpeelliseksi ohjelman toimeenpanossa. Toimeenpanosuunnitelman hyväksyy sisäministeriö. Toimeenpanosuunnitelma on joustavampi työkalu ohjelman toimeenpanossa kuin kaudella 2014—2020 käytössä ollut toimeenpano-ohjelma.

Uudella ohjelmakaudella rahastojen hallinnointia yksinkertaistetaan ja viranomaisten vastuunjako selkeytetään. Sisäministeriö toimii nykyisen kauden tapaan ohjelmien hallintoviranomaisena, joka vastaa kirjanpitotoiminnoista. Tarkastusviranomais tehtävät siirtyvät valtiovarainministeriön controller-toiminnon vastuulle, joka vastaa jo ennestään EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahasto-ohjelmien tarkastusviranomaisen tehtävistä. Myös seurantakomitean rooli selkeytyy.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

Seurantakomitea seuraa ohjelman toimeenpanoa, ja sillä on aiempaa merkittävämpi asema ohjelmaa muutettaessa. Seurantakomitea ei enää osallistu yksittäisten avustettavien toimien valintaan.

Rahastokohtaisten asetusten mukaiset ohjelmien toteutustavat säilyvät uudella ohjelmakaudella pääosin samanlaisina kuin kaudella 2014—2020. Merkittävin muutos on se, että operatiivinen tuki tulee käyttöön kaikkiin kolmeen rahastoon. Operatiivisessa tuessa on kyse ohjelman määrärahoista, jotka voidaan käyttää tukemaan viranomaisia, jotka vastaavat Euroopan unionin hyväksittyjen julkisten tehtävien ja palvelujen toimeenpanosta. Rahastoihin sisältyy myös temaattinen rahoitusväline, josta komissio kohdentaa rahoitusta erilaisiin painopisteisiin erityistoina tai hätäapuna. Osa temaattisen välineen kautta tulevasta rahoituksesta sisällytetään jäsenvaltioiden ohjelmiin.

Kuten kaudella 2014—2020, myös uudella ohjelmakaudella sisäasioiden rahastojen rahastokohtaisiin asetuksiin ja yleisasetukseen perustuvat ohjelmien toteutustavat ja avustusmuodot asetetaan ehdotetussa laissa valtionavustuslain mukaiseen avustuslajien kehikkoon, jotta avustusten myöntäminen on mahdollisimman yhdenmukaista kansallisten avustusten kanssa. Tarkoituksena on näin selkiyttää avustusten luonnetta avustuksen hakijoille. Valtionavustuslain jaottelun mukaisesti avustuslajeina ovat erityisavustus hankkeille ja kohdennettu yleisavustus operatiivisella tuella rahoitettavaan toimintaan.

Rahastojen hallinnointia yksinkertaistetaan myös lisäämällä merkittävästi niin sanottujen yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttöä avustettavissa hankkeissa. Keskeisenä ajatuksena yksinkertaistetuissa kustannusmalleissa on maksujen suorittaminen asetettujen ehtojen täyttymisen perusteella tosiasiallisiin kustannuksiin perustuvien maksatusten sijaan. Tällä pyritään vähentämään sekä avustuksen saajien että hallintoviranomaisen hallinnollista taakkaa. Valiokunta tähdentää, että menettelyjen joustavuuteen ja hallinnollisen taakan vähentämiseen tulee kiinnittää huomiota myös annettavissa ohjeistuksissa ja käytännön toimintatavoissa.

Suomessa on hyödynnetty sisäasioiden rahastojen rahoitusta muun muassa erilaisiin tietojärjestelmä- ja muihin kehittämishankkeisiin sekä viranomaisten laitehankintoihin. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että sisäasioiden rahastojen rahoitus Suomelle kasvaa ohjelmakaudella 2021—2027 edeltävään kauteen verrattuna. Kukin jäsenvaltio saa rahastoista tiettyjen kriteerien perusteella määritellyn osuuden (saannon), joka allokoidaan jäsenvaltiossa ohjelman kautta. Selvityksen mukaan komissio on ilmoittanut Suomen saannot lokakuun 2021 alussa seuraavasti: AMIF noin 67,9 miljoonaa euroa, ISF noin 36,6 miljoonaa euroa ja BMVI noin 78,0 miljoonaa euroa. Ohjelmiin on mahdollista saada väliarvioinnin yhteydessä lisärahoitusta.

Ahvenanmaan maakunnan osalta on tarkoitus jatkaa kaudella 2014—2020 käytettyä sopimusasetukseen perustuvaa järjestelyä, joka mahdollistaa sen, että ahvenanmaalaiset hankkeet voivat hakea rahastoista avustusta riippumatta siitä, kuuluuko asia maakunnan vai valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Yleisasetus edellyttää sähköisen tiedonvaihtojärjestelmän käyttöä avustuksen saajien ja rahastojen hallinnoinnista vastaavien viranomaisten välillä. Järjestelmän tulee olla käytössä 1.1.2023 lukien. Valiokunta pitää valitettavana, ettei sisäasioiden rahastojen hallinnoinnissa voida hyödyntää valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisaatiohankkeessa kehitettävää yhteistä tietojär-

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

jestelmää hankkeen viivästymisen takia. Selvityksen mukaan sisäasioiden rahastoille kehitetään tämän vuoksi oma uusi sähköinen tietojärjestelmä, johon liittyvistä säännösehdoista on tarkoitus valmistella erillinen hallituksen esitys vuoden 2022 aikana. Ennen oman uuden järjestelmän käyttöönottoa avustusten ja maksamista koskevien hakemusten käsittely järjestetään sähköisenä lomakehakuna, ja tietojen käsittelyssä käytetään valtioneuvoston yhteistä asianhallintajärjestelmää.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotukseen sisältyvä viranomaisen sopimuksentekotoimivalta ei lausunnon mukaan muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta. Hallintovaliokunta käsittelee lausunnossa esiin nostettuja eräitä muita kysymyksiä yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

8 §. Seurantakomitea. Ohjelmalle perustettavasta seurantakomiteasta säädetään yleisasetuksen 38—40 artiklassa. Ehdotettu pykälä sisältää täydentävät kansalliset säännökset seurantakomitean asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä. Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi seurantakomitean jäseniin kohdistuvasta rikosoikeudellisesta virkavastuusta. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Tarkempia säännöksiä seurantakomitean tehtävistä ja kokoonpanosta on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetuksella.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan, ottaen huomioon, että komitean tehtävistä säädetään täsmällisesti laissa ja komiteaan sovellettavassa yleisasetuksessa samoin kuin sen, että lakiehdotukseen sisältyy säännös jäseniin sovellettavasta rikosoikeudellisesta vastuusta, ei ehdotettu 8 § vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, ettei sen arvioitavana olevassa hallituksen esityksessä ole käsitelty konkreettisia ehdotuksia komitean jäsenistöksi, eikä valiokunta näin ollen ole arvioinut valtiosääntöisesti seurantakomitean varsinaiseen kokoonpanoon mahdollisesti liittyviä valtiosääntöisiä kysymyksiä.

Hallintovaliokunta toteaa, että yleisasetuksen 39 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on määritettävä seurantakomitean kokoonpano ja huolehdittava jäsenvaltioiden asiaankuuluvien viranomaisten, välittävien toimielinten ja 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kumppanien edustajien tasapainoisesta edustuksesta avoimessa menettelyssä. Kumppanuudesta turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastossa säädetään lisäksi rahastoa koskevan asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1147) 4 artiklassa. Seurantakomitean kokoonpanossa huomioidaan muun ohella asiaankuuluvien alue- ja paikallisviranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan edustus rahastoihin sovellettavan kumppanuusperiaatteen mukaisesti.

16 §. Avustuksen myöntäminen ja päätöksen sisältö. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota pykälän 2 *momenttiin*, jossa säädetään seikoista, joiden on käytävä ilmi

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

avustuspäätöksestä. Mainittuihin seikkoihin ei lukeudu tieto päätöksen tekijästä. Perustuslakivaliokunta toteaa, että myöskään valtioneuvostonlaki 11 §:ssä ei ole päätöksen tekijän ilmaisemista koskevia säännöksiä. Päätöksen sisältöä koskevan hallintolain (434/2003) 44 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan päätöksestä on käytävä ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Säännöksessä ei ole kuitenkaan säädetty varsinaista vaatimusta päätöksestä vastuussa olevien yksilöimisestä. Perustuslakivaliokunnan mielestä lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin sääntelyä päätöksen sisällöstä on perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvatut hyvän hallinnon takeet huomioiden perusteltua täydentää vaatimuksella päätöksen tekijän ilmaisemisesta päätöksessä. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi yleisesti valtioneuvoston huomiota päätöksen tekijän ilmaisemista koskevan sääntelyn tarpeellisuuden arvioimiseen perustuslain 21 §:n ja 118 §:n kannalta.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella, että pykälän 2 momenttiin lisätään maininta päätöksen tekijästä.

26 §. Tietojen käsittely. Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota pykälässä käytettyyn ilmaisuun ”tallentaa”. Kun pykälän otsikon ja sen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kyse on kuitenkin laajemmin tietojen käsittelystä, niin myös pykälän sanamuodossa on valiokunnan mielestä syytä käyttää verbiä ”käsitellä”. Valiokunta ehdottaa pykälään tehtäväksi tätä koskevat tarkistukset. Samalla pienentyy mahdollisuus virhetulkinnalle siitä, että henkilötietolainsäädäntöä sovellettaisiin säännöksen mukaiseen käsittelyyn ainoastaan, jos tiedot on tallennettu kyseiseen asianhallintajärjestelmään (rekisteriin).

29 §. Tietojen saanti ja luovuttaminen turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahas- toasetuksen 19 ja 20 artiklan määrärahoja koskien. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädetään hallintoviranomaisen ja tarkastusviranomaisen tiedonsaantioikeudesta. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että ehdotettu säännös ei hallituksen esityksen (s. 65) perusteella koske tietoja siitä, millä perusteella pakolaisasema on annettu. Ottaen huomioon, että tällaiset tiedot voivat tyypillisesti sisältää tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ja valtiosääntöoikeudellisesti arvioituna arkaluonteisia tietoja, tulee tällaiset pakolaisaseman perusteita koskevat tiedot perustuslakivaliokunnan mielestä rajata säädösperustaisesti 29 §:ssä tarkoitettun tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle.

Edellä sanotun perusteella hallintovaliokunta ehdottaa 1 momenttiin lisättäväksi rajauksen siitä, että hallintoviranomaisen ja tarkastusviranomaisen tiedonsaantioikeus ei koske määrärahan maksamisen perusteena olevien henkilöiden pakolaisaseman perusteita koskevia tietoja. Valiokunta on lisäksi tarkistanut pykälän *otsikon* kirjoitusasua.

33 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan avustusta voidaan myöntää sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1.1.2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus tulee vireille viimeistään 31.3.2022. Rahastoja koskeva yleisasetus mahdollistaa menojen takautuvan huomioimisen 1.1.2021 lähtien rahastoista tuettavissa hankkeissa. Sisäasioiden rahastojen haut on tarkoitus käynnistää siinä vaiheessa, kun kansalliset säädökset ovat voimassa ja komissio on hyväksynyt Suomen rahastoja koskevat ohjelmat. Komissio on toimittanut vasta lokakuun 2021 alussa tiedon rahastojen jäsenvaltiokohtaisista saannoista. Komission viivästymisen vuoksi ohjelmien hyväksyntäprosessi päästään aloitta-

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

maan vasta kuluvaan vuoden marraskuussa. Selvityksen mukaan on tarpeen varautua siihen, että ohjelmien toimeenpano viivästyy suunnitellusta, koska haut saadaan käyntiin vasta keväällä 2022. Sen vuoksi tukikelpoisuusaikaa suhteessa hakemuksen vireilletuloon tulisi pidentää hallituksen esityksessä ehdotetusta.

Hallintovaliokunta pitää edellä todetuista syistä hakemuksen jättämiselle varatun ajan pidentämistä perusteltuna ja ehdottaa 1 momenttia muutettavaksi siten, että avustusta voidaan myöntää sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1 päivänä tammikuuta 2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus tulee vireille viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 136/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021–2027

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltaisala

Tässä laissa säädetään Euroopan unionin sisäasioiden rahastojen ohjelmien kansallisesta valmistelusta, yhteensovittamisesta, hallinnoinnista ja valvonnasta ohjelmakaudella 2021—2027.

Tätä lakia sovelletaan sisäasioiden rahastojen varoista myönnettävään avustukseen, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Tässä laissa säädetään avustuksen myöntämisestä, maksamisesta ja valvonnasta.

Tässä laissa tarkoitettuun avustukseen sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

2§

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *sisäasioiden rahastoilla* turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston perustamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/1147, jäljempänä *turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetus*, perustettua turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahaston perustamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/1149, jäljempänä *sisäisen turvallisuuden rahastoasetus*, perustettua sisäisen turvallisuuden rahastoa sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen perustamisesta yhdennetyn rajaturvallisuuden rahaston osaksi annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/1148, jäljempänä *rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetus*, perustettua rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälinettä;

2) *sisäasioiden rahastojen varoilla* Euroopan komission Euroopan unionin talousarviosta Suomelle myöntämiä sisäasioiden rahastojen varoja ohjelmakaudella 2021—2027;

3) *yleisasetuksella* Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesio-rahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/1060;

4) *ohjelmalla* yleisasetuksen 21 artiklan mukaista turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetukseen perustuvaa turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa koskevaa ohjelmaa ja sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen mukaista sisäisen turvallisuuden rahastoa koskevaa ohjelmaa sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetukseen perustuvaa rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälinettä koskevaa ohjelmaa;

5) *erityistavoitteella* turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 3 artiklassa, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 3 artiklassa sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetuksen 3 artiklassa tarkoitettua tavoitetta;

6) *operatiivisella tuella* turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 21 artiklassa, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 16 artiklassa sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetuksen 16 artiklassa tarkoitettua tukea;

7) *temaattisella välineellä* turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 11 artiklan, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 8 artiklan sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetuksen 8 artiklan mukaisia määrärahoja;

8) *hätäavulla* turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 31 artiklan, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 25 artiklan sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetuksen 25 artiklan mukaista tukea;

9) *omarahoituksella* avustuksen hakijan tai siirron saajan osuutta hankkeen tai toiminnan rahoituksesta, josta se vastaa itse;

10) *muulla julkisella rahoituksella* ulkopuolista rahoitusta, jonka valtio, kunta tai muu julkisyhteisö osoittaa avustettavaan hankkeeseen tai toimintaan ilman välittömän vastikkeen saamista ja joka suoritetaan rahana avustuksen hakijalle;

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

11) *muulla yksityisellä rahoituksella* ulkopuolista rahoitusta, jonka yksityisoikeudellinen yhteisö tai luonnollinen henkilö osoittaa avustettavaan hankkeeseen tai toimintaan ilman välittömän vastikkeen saamista ja joka suoritetaan rahana avustuksen hakijalle;

12) *tuotolla* hankkeeseen tai toimintaan kohdistuvia sekä siitä välittömästi aiheutuvia tuloja myynnistä, vuokrauksesta, palveluista, maksuista ja muista vastaavista lähteistä;

13) *mahdollistavilla edellytyksillä* yleisasetuksen artiklan 15 mukaisia edellytyksiä;

14) *tuloskehyksellä* yleisasetuksen artiklan 16 mukaista kehystä;

15) *erityistoimella* turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 18 artiklassa, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 15 artiklassa sekä rajaturvallisuuden ja viisumipoliitiikan rahoitustukivälineasetuksen 15 artiklassa tarkoitettua toimenpidettä;

16) *yhteisellä erityistoimella* useamman kuin yhden valtion hanketta, johon yksi tai useampi jäsenvaltio voi saada erityistoimeen tarkoitettua rahoitusta ohjelmaansa;

17) *toimintaa ohjaavalla valtiolla* sitä valtiota, jonka ohjelmaan vastuu yhteisen erityistoimen toteuttamisesta on kirjattu ja jolle on osoitettu unionin talousarviosta ohjelmaan määräraha erityistoimen toteuttamista varten;

18) *osallistuvalla valtiolla* sitä valtiota, jonka ohjelmaan osallistuminen yhteisen erityistoimen toteuttamiseen on kirjattu;

19) *päättoteuttajalla* yhteisen erityistoimen käynnistämisestä ja täytäntöönpanosta vastaavaa julkisyhteisöä tai yksityisoikeudellista oikeushenkilöä;

20) *osatoteuttajalla* yhteisen erityistoimen täytäntöönpanoon osallistuvaa julkisyhteisöä tai yksityisoikeudellista oikeushenkilöä;

21) *kirjanpitotoiminnolla* yleisasetuksen 76 artiklan mukaista toimintoa;

22) *siirron saajalla* toimijaa, jolle avustuksen saaja siirtää edelleen osan hankkeen tai toiminnan avustuksesta.

3 §

Kumppanuus

Yleisasetuksen 8 artiklan mukainen kumppanuus tarkoittaa sisäasioiden rahastojen osalta kansallisesti sitä, että ohjelma ja toimeenpanosuunnitelma valmistellaan ja pannaan täytäntöön ja niitä seurataan sekä arvioidaan yhteistyössä kunkin sisäasioiden rahaston tavoitteiden kannalta keskeisten ministeriöiden ja muiden viranomaisten, yhdistysten ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa.

Tarkempia säännöksiä kumppanuuteen kuuluvista tahoista ja kumppanuudesta eri tehtäviä hoidettaessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

2 luku

Ohjelma ja sen toimeenpanosuunnitelma

4 §

Ohjelma

Sisäministeriö vastaa ohjelman valmistelusta.

Valtioneuvosto hyväksyy ehdotuksen ohjelmaksi ennen kuin se toimitetaan Euroopan komissiolle.

Ohjelmaa muutettaessa on 8 §:ssä tarkoitetun seurantakomitean hyväksyttävä hallintoviranomaisen tekemä ehdotus ohjelman muuttamisesta. Muilta osin ohjelman muuttamisessa noudatetaan, mitä ohjelman valmistelusta säädetään.

Sen estämättä, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, sisäministeriö hyväksyy ehdotuksen ohjelman muuttamisesta seurantakomitean hyväksynnän jälkeen, jos ohjelman muuttaminen johtuu Euroopan komission erityistavoitteille suoraan kohdentamasta lisärahoituksesta, temaattisen välineen kautta osoitettavan rahoituksen lisäämisestä ohjelmaan taikka merkitykseltään vähäisestä muutoksesta. Hallintoviranomainen toimittaa Euroopan komissiolle ehdotuksen ohjelman muuttamisesta.

Tarkempia säännöksiä ohjelman ja sen muutosten valmistelusta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Ohjelman toimeenpanosuunnitelma

Sisäministeriö valmistelee 8 §:ssä tarkoitettua seurantakomiteaa kuultuaan ohjelman perusteella ehdotuksen ohjelmaa täytäntöön panevaksi toimeenpanosuunnitelmaksi ja vastaa sen yhteensovittamisesta sisäasioiden rahaston tavoitteiden kannalta merkityksellisten Euroopan unionin muiden rahoitusvälineiden ja ohjelmien kanssa.

Sisäministeriö hyväksyy toimeenpanosuunnitelman.

Toimeenpanosuunnitelma sisältää ainakin kuvauksen:

- 1) ohjelman erityistavoitteiden mukaisesti toteutettavista toimista;
- 2) ohjelman toimeenpanon etenemisestä; ja
- 3) ohjelmaan sisältyvän rahoituksen tarkemmasta kohdentamisesta.

Toimeenpanosuunnitelman muuttamisessa noudatetaan, mitä sen valmistelusta ja hyväksymisestä säädetään.

Tarkempia säännöksiä toimeenpanosuunnitelman valmistelussa noudatettavasta menettelystä sekä toimeenpanosuunnitelman sisällöstä ja muuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

3 luku

Ohjelman hallinnointi

6§

Hallintoviranomainen

Sisäministeriö toimii yleisasetuksen 71 artiklassa tarkoitettuna sisäasioiden rahastojen ohjelman hallintoviranomaisena.

Hallintoviranomainen vastaa:

- 1) ohjelman ja toimeenpanosuunnitelman muuttamisesta, täytäntöönpanosta, hallinnoinnista ja arvioinnista;
- 2) kirjanpito toiminnasta;
- 3) mahdollistavien edellytysten arvioinnista;
- 4) tuloskehyksen laatimisesta ja kehyksen määrittämismenetelmistä;
- 5) ohjelman vuotuisesta tuloksellisuuden tarkastelusta;
- 6) yleisasetuksen 39 artiklassa tarkoitetun seurantakomitean jäsenluettelon ja yleisasetuksen 69 artiklan 5 kohdan mukaisesti tietojen julkaisemisesta;
- 7) yleisasetuksen 69 artiklan 12 kohdan mukaisten sääntöjenvastaisuutta koskevien tietojen ilmoittamisesta;
- 8) yleisasetuksen liitteen VIII mukaisten arvioiden toimittamisesta;
- 9) yleisasetuksen liitteen XI mukaisten keskeisten vaatimusten täyttämisen varmistamisesta omalta osaltaan;
- 10) yleisasetuksen 69 artiklassa tarkoitetun seurantajärjestelmän ja indikaattoreita koskevien tietojen laadusta, oikeellisuudesta ja luotettavuudesta;
- 11) yleisasetuksen liitteen XIII mukaisten asiakirjojen säilyttämisestä;
- 12) tiedonvaihdesta komission kanssa yleisasetuksen liitteen XV mukaisesti;
- 13) yleisasetuksen liitteen XVI mukaisen hallinnointi- ja valvontajärjestelmän kuvauksen tekemisestä ja päivittämisestä;
- 14) muista kuin 1-13 kohdassa tarkoitetuista sille osoitetuista tehtävistä, joista säädetään Euroopan unionin sisäasioiden rahastoja koskevassa lainsäädännössä ja tässä laissa.

Tarkempia säännöksiä hallintoviranomaisen tehtävistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

7§

Tarkastusviranomainen

Valtiovarainministeriö toimii yleisasetuksen 71 artiklassa tarkoitettuna sisäasioiden rahastojen ohjelman tarkastusviranomaisena.

Tarkastusviranomainen vastaa:

- 1) yleisasetuksen liitteen XI mukaisten keskeisten vaatimusten täyttämisen varmistamisesta omalta osaltaan;
- 2) tiedonvaihdesta komission kanssa yleisasetuksen liitteen XV mukaisesti;

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

3) muista kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista sille osoitetuista tehtävistä, joista Euroopan unionin sisäasioiden rahastoja koskevassa lainsäädännössä ja tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä tarkastusviranomaisen tehtävistä ja tehtävien järjestämisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Seurantakomitea

Valtioneuvosto asettaa ohjelmalle seurantakomitean ja päättää sen kokoonpanosta. Seurantakomiteassa ovat edustettuina ne 3 §:n 1 momentissa tarkoitettut tahot, joilla on keskeinen merkitys sisäasioiden rahaston tavoitteiden kannalta. Seurantakomitean kokoonpanossa noudatetaan yleisasetuksen 8 artiklassa asetettuja vaatimuksia. Sisäministeriö päättää muutoksista seurantakomitean jäsenistössä.

Seurantakomitea hoitaa sille yleisasetuksen 40 artiklassa säädetyt tehtävät. Seurantakomitea osallistuu 5 §:ssä tarkoitetun toimeenpanosuunnitelman valmisteluun, muuttamiseen, täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin.

Seurantakomitean jäsenen tämän toimiessa tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Seurantakomitea vahvistaa itse oman työjärjestyksensä. Seurantakomitean työjärjestyksessä määrätään sen kokouksista, asian käsittelystä, päätöksentekomenettelyistä sekä mahdollisuudesta kuulla asiantuntijoita. Seurantakomitean päätökseksi tulee kanta, jota kaksi kolmannesta äänestäneistä on kannattanut.

Seurantakomitean toimikausi alkaa viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun komissio on hyväksynyt 4 §:ssä tarkoitetun ohjelman. Seurantakomitean toimikausi päättyy, kun Euroopan komissio on hyväksynyt turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 35 artiklan, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 30 artiklan taikka rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetuksen 29 artiklan mukaisen viimeisen vuotuisen tuloksellisuuskertomuksen. Toimikautta voidaan jatkaa, jos seurantakomitean tehtävien hoitaminen sitä vaatii.

Tarkempia säännöksiä seurantakomitean tehtävistä ja kokoonpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

4 luku

Avustusmenettely

9 §

Avustuksen saaja

Avustusta voidaan myöntää julkisyhteisölle tai yksityisoikeudelliselle oikeushenkilölle. Avustus hankkeen tai toiminnan toteuttamiseen myönnetään yhdelle avustuksen saajalle.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

Avustuksen saajalla on oltava riittävät taloudelliset ja muut edellytykset toteuttaa hanke tai toiminta. Avustuksen saajalla on lisäksi oltava edellytykset vastata hankkeella aikaan saadun tai avustetun toiminnan jatkuvuudesta avustuksen myöntämisen päätyttyä, ellei se hankkeen tai toiminnan luonteen vuoksi ole tarpeetonta.

Avustus yhteiseen erityistoimeen voidaan myöntää päätoteuttajalle.

Tarkempia säännöksiä avustuksen saajasta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

10§

Avustuslajit

Avustus voidaan myöntää erityisavustuksena taikka kohdennettuna yleisavustuksena.

Erytisavustus voidaan myöntää hankeavustuksena kokeilu-, käynnistämisen-, tutkimus- tai kehittämishankkeeseen taikka avustuksena aineellisen tai aineettoman hyödykkeen hankintaan. Erytisavustus voidaan myöntää myös muuhun tarkoitukseltaan rajattuun hankkeeseen.

Kohdennettu yleisavustus voidaan myöntää tiettyyn osaan avustuksen saajan toiminnasta. Kohdennettuna yleisavustuksena voidaan myöntää vain operatiivista tukea.

11§

Avustuksen myöntämisen edellytykset

Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) avustettava hanke tai toiminta on ohjelman ja toimeenpanosuunnitelman mukainen ja se edistää Euroopan unionin sisäasioiden rahastoja koskevassa lainsäädännössä, ohjelmassa ja toimeenpanosuunnitelmassa asetettuja tavoitteita;

2) avustettavan hankkeen tai toiminnan tarkoituksena on muu kuin taloudellisen edun tuottaminen avustuksen saajalle; ja

3) avustettava hanke tai toiminta täyttää seurantakomitean vahvistamat valinnassa käytettävät valintaperusteet.

Avustusta ei myönnetä, jos avustuksen hakija on olennaisesti laiminlyönyt velvollisuuksiaan suorittaa veroja tai lakisääteisiä maksuja tai hakijalla on olennaisia maksuhäiriöitä, ellei avustuksen myöntämistä pidetä erityisistä syistä tarkoituksenmukaisena.

Tarkempia säännöksiä avustuksen myöntämisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12§

Avustuksen siirtäminen toiselle avustettavan hankkeen tai toiminnan toteuttamista varten

Hallintoviranomainen voi päättää, että avustuksen saaja voi siirtää osan hankkeen tai toiminnan toteuttamista varten myönnetystä avustuksesta sellaiselle julkisyhteisölle tai yksityisoikeudelliselle oikeushenkilölle, joka täyttää tässä laissa avustuksen saajalle asetetut edellytykset.

Siirron edellytyksenä on, että:

1) avustuksen saajan käyttöön jää hanke- tai toimintakohtaisesti määräytyvä merkittävä osuus avustuksesta;

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

2) siirron saaja osallistuu itse omarahoituksellaan hankkeesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen, jollei avustusta ole myönnetty operatiivisena tukena, hätäapuna tai muuna Euroopan unionin talousarviosta täysimääräisenä myönnettävissä olevana avustuksena taikka poikkeamiseen ole muuten hankkeen luonteen vuoksi perusteltua syytä; ja

3) avustuksen siirtäminen on hankkeen tai toiminnan toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista.

Avustuksen saajan on ennen siirtoa siirron saajan kanssa laadittavin sopimuksin varmistettava, että siirron saaja täyttää avustuksen myöntämiselle, maksamiselle ja tarkastamiselle asetetut edellytykset ja että siirron saaja sitoutuu noudattamaan avustuksen käytölle asetettuja ehtoja. Jos avustus peritään takaisin, avustuksen saaja vastaa avustuksen takaisin maksamisesta hallintoviranomaiselle. Avustuksen saaja vastaa hallintoviranomaiselle siitä, että hanke tai toiminta toteutetaan asianmukaisesti ja että ehtoja noudatetaan.

Tarkempia säännöksiä avustuksen siirtämisen edellytyksistä ja menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Hyväksyttävät kustannukset

Avustusta voidaan myöntää avustettavasta hankkeesta tai toiminnasta aiheutuviin, hallintoviranomaisen hyväksymän, avustettavaa hanketta tai toimintaa koskevan kustannusarvion ja rahoitussuunnitelman sekä hanke- tai toimintasuunnitelman mukaisiin hyväksyttäviin kustannuksiin, jotka täyttävät yleisasetuksen 63 artiklassa ja tässä laissa säädetty edellytykset. Yleisasetuksen 67 artiklan 1 kohdan mukaisia luontoissuorituksia ei voida käyttää rahastoista rahoitettavissa hankkeissa tai toiminnassa. Hyväksyttävinä kustannuksina pidetään todellisia, avustuspäätöksen mukaisia, toteuttamisen kannalta tarpeellisia ja määrältään kohtuullisia kustannuksia.

Hankkeen tai toiminnan kustannusarvioon merkittyjen hyväksyttävien kustannusten on oltava yhtä suuret kuin rahoitussuunnitelmaan merkitty avustettavan hankkeen tai toiminnan rahoitus.

Avustusta ei myönnetä kustannuksiin, jotka ovat syntyneet ennen avustuspäätöksen tekemistä, jollei perustellusta syystä muuta johdu. Hätäapua lukuun ottamatta avustusta ei kuitenkaan myönnetä kustannuksiin, jotka ovat syntyneet ennen hakemuksen vireilletuloa.

Tarkempia säännöksiä kustannusten tukikelpoisuudesta ja hyväksyttävyydestä sekä siitä, milloin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin voidaan perustellusta syystä myöntää avustusta, voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Avustuksen määrä ja avustusmuodot

Avustus myönnetään yleisasetuksen 53 artiklassa, turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 15 artiklassa, sisäisen turvallisuuden rahastoasetuksen 12 artiklassa ja raja-turvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineasetuksen 12 artiklassa tarkoitettuihin tavoin prosentuaalisena osuutena avustettavan hankkeen tai toiminnan hyväksyttävistä kustannuksista tosiasiallisesti aiheutuneisiin ja maksettuihin kustannuksiin, yksikkökustannuksiin tai kiinteämääräiseen rahoitukseen perustuen taikka kertakorvauksena. Avustus voidaan myöntää myös

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

mainittujen avustusmuotojen yhdistelmänä. Avustus voidaan myöntää myös yleisasetuksen 53 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisena kustannuksiin perustumattomana rahoituksena.

Avustus ei saa kattaa hankkeesta aiheutuvien hyväksyttävien kustannusten täyttä määrää. Hakijan on itse osallistuttava hankkeesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen omarahoituksellaan, jollei tästä poikkeamiseen ole hankkeen luonteen vuoksi perusteltua syytä.

Edellä 2 momentista poiketen operatiivinen tuki, hätäapu tai muu Euroopan unionin talousarviosta täysimääräisenä myönnettävissä oleva avustus voi kattaa avustettavan hankkeen tai toiminnan hyväksyttävät kustannukset kokonaisuudessaan.

Tarkempia säännöksiä avustuksen määrästä, avustusmuodoista ja niiden määräytymisen perusteista, käyttökohteista ja kustannusten kattamiseen käytettävästä rahoituksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

15 §

Avustuksen hakeminen

Avustusta haetaan hallintoviranomaiselta hallintoviranomaisen hyväksymällä lomakkeella. Allekirjoitettu hakemus liitteineen on toimitettava hallintoviranomaiselle. Avustuksen hakemiselle asetetaan hakuaika. Hakemuksesta on käytävä ilmi oikeat ja riittävät tiedot avustuksen hakijasta, hakemuksen kohteena olevasta hankkeesta tai toiminnasta, hankkeen tai toiminnan yhteydestä ohjelmaan ja toimeenpanosuunnitelmaan, haetun avustuksen määrästä, avustuksen käyttötarkoituksesta sekä muista seikoista, jotka hallintoviranomainen tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi.

Hakemukseen on sisällytettävä avustettavan hankkeen tai toiminnan kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma sekä hanke- tai toimintasuunnitelma ja liitettävä muut avustuksen myöntämisen edellytysten arvioinnin kannalta välttämättömät asiakirjat ja selvitykset. Hakemuksessa on annettava selvitys hankkeen saamasta muusta julkisesta ja yksityisestä rahoituksesta, jollei avustusta myönnetä hankkeen tai toiminnan kustannukset kokonaisuudessaan kattavana operatiivisena tukena, hätäapuna tai muuna avustuksena, joka on myönnettävissä täysimääräisenä Euroopan unionin talousarviosta.

Jos avustusta on tarkoitus siirtää 12 §:ssä tarkoitetun tavoin, tästä on ilmoitettava hakemuksessa. Hakemuksessa on yksilöitävä ne tahot, joille avustusta on tarkoitus siirtää sekä siirrettäväksi ehdotettu osuus.

Hakemuksen allekirjoitukseen sovelletaan, mitä vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) säädetään henkilön yksilöimisestä ja tunnistamisesta.

Hakemus tulee vireille, kun lomakkeella sähköisesti tehty hakemus on saapunut hallintoviranomaiselle annetussa määräajassa.

Tarkempia säännöksiä avustuksen hakemisesta, hakuajasta, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja asiakirjoissa esitettävistä seikoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

16§

Avustuksen myöntäminen ja päätöksen sisältö

Hallintoviranomainen päättää avustuksen myöntämisestä. Hallintoviranomainen voi pyytää asiantuntijan lausunnon hakemuksesta.

Avustuspäätöksestä on käytävä ilmi myönnetyn avustuksen määrä, avustusmuoto, avustuksen alkamis- ja päättymispäivä, tässä laissa säädetty avustuksen ehdot sekä avustuksen maksamisen ja takaisinperinnän edellytykset. Päätöksestä on lisäksi käytävä ilmi **päätöksentekijä ja** ne Euroopan unionin sisäasioiden rahastoja koskevassa lainsäädännössä asetetut ehdot ja edellytykset, jotka olennaisesti ja välittömästi vaikuttavat avustuksen käyttöön ja maksamiseen. Avustuspäätöksellä hyväksytään avustettavan hankkeen tai toiminnan kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma sekä hanke- tai toimintasuunnitelma.

Hallintoviranomainen voi hakemuksesta tehdä hankkeen tai toiminnan avustuspäätöksen muutoksen.

Tarkempia säännöksiä avustuksen myöntämisestä, päätöksen sisällöstä ja avustuspäätöksen muuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

17§

Avustuksen käyttö ja kirjanpito

Avustuksen käyttämisestä tavaroiden ja palveluiden hankintaan sekä urakalla teettämiseen sovelletaan, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016) säädetään. Avustuksen saajan on esitettävä selvitys hankinnan toteuttamisesta mainitussa laissa edellytetyllä tavalla.

Avustuksen saajan on pidettävä avustettavasta hankkeesta tai toiminnasta kirjaa. Kirjanpito on järjestettävä osaksi avustuksen saajan kirjanpitolain (1336/1997) tai, jos avustuksen saajaan sovelletaan valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 2 lukua, mainitun luvun ja hyvän kirjanpitoavan mukaista kirjanpitoa siten, että avustettavan hankkeen tai toiminnan kirjanpito voidaan vaikeudetta tunnistaa ja erottaa muusta kirjanpidosta.

Avustuksen saaja on velvollinen säilyttämään kaiken avustettavaan hankkeeseen tai toimintaan liittyvän kirjanpitoaineiston ja muun aineiston niin, että avustuksen käytön valvonta on mahdollista. Aineisto on säilytettävä viiden vuoden ajan sen vuoden 31 päivästä joulukuuta, jona hankkeen tai toiminnan viimeinen maksuerä on maksettu avustuksen saajalle. Jos kansallisessa tai Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetään pidempää säilytysaikaa, noudatetaan sitä. Hallintoviranomainen voi jatkaa avustuksen saajalle annettavalla kirjallisella ilmoituksella säilytysaikaa yleisasetuksen 82 artiklan 2 kohdan nojalla.

Tarkempia säännöksiä avustuksen käytöstä, kirjanpidon järjestämisestä ja aineiston säilyttämisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

18 §

Maksamisen hakeminen ja raportointi

Avustuksen maksamista haetaan hallintoviranomaiselta hallintoviranomaisen hyväksymällä lomakkeella. Hakemukseen on liitettävä avustuksen maksamisen edellytysten arvioinnin kannalta välttämättömät asiakirjat ja selvitykset. Maksamisen hakemisen yhteydessä toimitetaan raportti hankkeen tai toiminnan etenemisestä.

Maksamisen hakemiselle asetetaan määräaika.

Maksamista koskevan hakemuksen allekirjoittamiseen sovelletaan, mitä hakemuksen allekirjoittamisesta säädetään 15 §:n 4 momentissa.

Tarkempia säännöksiä maksamisen hakemisesta, määräajasta, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja asiakirjoissa esitettävistä seikoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

19 §

Avustuksen maksaminen

Hallintoviranomainen päättää avustuksen maksamisesta yleisasetuksen 74 artiklan 1 b kohdan mukaisesti. Avustuksen maksamisen edellytyksenä on, että avustuksen saaja on noudattanut avustuksen ehtoja.

Avustusta maksetaan erissä. Avustuksen ensimmäinen erä voidaan maksaa enakkona, jos se on perusteltua hankkeen tai toiminnan toteutuksen kannalta. Julkisyhteisöille enakkoa voidaan maksaa vain, jos siihen on erityisiä syitä. Enakkoon voidaan maksaa enintään 30 prosenttia hankkeelle tai toiminnalle myönnetystä avustuksesta.

Jos avustuksen saaja ei noudata yleisasetuksen 47 ja 50 artiklan tiedotusta ja viestintää koskevia velvoitteitaan, hallintoviranomaisen on tehtävä yleisasetuksen 50 artiklan 3 kohdan mukainen rahoitusoikaisu hankkeelle tai toiminnalle maksettavasta avustuksesta maksamista koskevassa päätöksessä tai perittävä vastaava jo maksettu avustuksen osuus takaisin.

Tarkempia säännöksiä maksamisen edellytyksistä, maksamisessa noudatettavasta menettelystä ja enakkoa koskevasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

20 §

Maksettavan avustuksen määrä

Avustus maksetaan avustuspäätöksen mukaisena prosentuaalisena osuutena hankkeen tai toiminnan hyväksyttävistä kustannuksista. Avustuksen määrä voi kuitenkin olla enintään avustuspäätökseen merkitty avustuksen enimmäiseuromäärä. Avustuksen määrää laskettaessa hyväksyttävistä kustannuksista vähennetään hankkeen tai toiminnan tuotot. Avustuksen määrästä vähennetään hankkeen tai toiminnan saama sellainen muu julkinen ja yksityinen rahoitus, jota ei ole sisällytetty avustuspäätöksessä hyväksytyyn rahoitussuunnitelmaan, sekä sellainen muun julkisen ja yksityisen rahoituksen osuus, joka ylittää avustuspäätöksessä hyväksytyssä rahoitussuunnitelmassa määritetyn muun julkisen ja yksityisen rahoituksen prosentuaalisen osuuden hyväksyttävistä kustannuksista.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

Tarkempia säännöksiä maksettavan avustuksen määrästä ja sen määräytymisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

5 luku

Valvontamenettely

21 §

Hallintoviranomaisen tarkastusoikeus

Hallintoviranomaisella on oikeus suorittaa avustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvomiseksi avustuksen saajiin kohdistuvia tarkastuksia. Jos avustusta on 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla siirretty muulle taholle, hallintoviranomaisella on oikeus tarkastaa myös tämän taloutta ja toimintaa avustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvomiseksi. Hallintoviranomaisella on oikeus suorittaa 28 §:ssä tarkoitettujen määrärahojen käyttöön liittyen tässä laissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa määriteltyjen edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvontaa.

Hallintoviranomainen voi päätöksellään valtuuttaa toisen viranomaisen, jolla on tässä laissa tarkoitettujen tarkastusten tekemiseen tarvittava asiantuntemus, tai riippumattoman tilintarkastajan suorittamaan 1 momentissa tarkoitettun tarkastuksen. Tilintarkastajan on oltava tilintarkastuslaissa (1141/2015) tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetussa laissa (1142/2015) tarkoitettu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastusyhteisön on nimettävä tilintarkastuksesta päävastuullinen tilintarkastaja.

Tilintarkastajaan sovelletaan tämän toimiessa tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää sekä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Tarkastuksen asianmukaista suorittamista varten viranomaisella tai tilintarkastajalla on oikeus päästä avustettavan hankkeen tai toiminnan ja avustuksen käytön kannalta merkityksellisiin rakennuksiin, toimitiloihin tai paikkoihin ja tarkastaa näitä sekä avustuksen saajan olosuhteita, tietojärjestelmiä ja asiakirjoja. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Tarkastusta suorittavalla on oikeus ottaa asiakirjat ja muu avustuksen käyttöön liittyvä aineisto haltuunsa, jos tarkastuksen asianmukainen suorittaminen tätä edellyttää. Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus saada poliisi-, tulli-, vero- ja ulosottoviranomaisilta virka-apua tarkastuksen suorittamisessa.

22 §

Tarkastusviranomaisen tarkastusoikeus

Tarkastusviranomaisella on oikeus suorittaa ohjelman varojen käyttöön liittyviä hallintoviranomaiseen kohdistuvia järjestelmätarkastuksia sekä tähän tehtävään liittyen tarkastaa myös yksittäisiä avustuksen saajia siten kuin Euroopan unionin sisäasioiden rahastoja koskevassa lainsä-

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

dännössä ja tässä laissa säädetään. Yksittäistä avustettavaa hanketta tai toimintaa tarkastettaessa tarkastusoikeus koskee hanketta tai toimintaa ja sen rahoitusta kokonaisuudessaan. Jos avustus on siirretty muulle taholle, tarkastusoikeus kohdistuu myös siirron saajaan. Tarkastusviranomaisella on oikeus suorittaa turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 19 ja 20 artiklan perusteella rahaston ohjelmaan osoitettujen määrärahojen saamisen perusteita koskevaa valvontaa.

Tarkastusviranomainen voi päätöksellään valtuuttaa toisen viranomaisen, jolla on tässä laissa tarkoitettujen tarkastusten tekemiseen tarvittava asiantuntemus, tai riippumattoman tilintarkastajan suorittamaan 1 momentissa tarkoitettun tarkastuksen.

Tilintarkastajaan, tarkastuksen suorittamiseen ja virka-apuun sovelletaan, mitä 21 §:n 2—5 momentissa säädetään.

23 §

Yhteistä erityistoimea koskevat tarkastukset muissa valtioissa

Suomen toimiessa yhteisessä erityistoimessa toimintaa ohjaavana valtiona hallintoviranomaisen on huolehdittava siitä, että osallistuvan valtion hallintoviranomainen, tällaista tehtävää hoitava muu taho tai riippumaton tilintarkastaja suorittaa osatoteuttajaan kohdistuvan, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettun tarkastuksen kyseisessä valtiossa.

Suomen toimiessa yhteisessä erityistoimessa toimintaa ohjaavana valtiona tarkastusviranomainen voi päätöksellään valtuuttaa osallistuvan valtion tarkastusviranomaisen, tällaista tehtävää hoitavan muun tahon tai riippumattoman tilintarkastajan suorittamaan osatoteuttajaan kohdistuvan, 22 §:n 1 momentissa tarkoitettun tarkastuksen kyseisessä valtiossa.

Riippumattomalla tilintarkastajalla on oltava tehtävän hoitamisen kannalta riittävä ammattitaito.

Yhteiseen erityistoimeen myönnetyn avustuksen käyttöön liittyvään tarkastusoikeuteen, oikeuteen saada tietoja, tietojen luovuttamiseen, tarkastusta suorittavan henkilön oikeuksiin, tarkastettavan velvollisuuksiin, kustannusten tarkastamiseen ja riippumattoman tilintarkastajan kelpoisuusehtoihin sovelletaan sen osallistuvan valtion lainsäädäntöä, jossa tarkastus suoritetaan, sekä Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Tarkempia säännöksiä yhteisen erityistoimen tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Yhteisen erityistoimen osatoteuttajan tarkastus

Suomen toimiessa yhteisessä erityistoimessa osallistuvana valtiona hallintoviranomainen voi toimintaa ohjaavan valtion kirjallisesta pyynnöstä suorittaa Suomen ohjelmaan kirjatun yhteisen erityistoimen osatoteuttajaan kohdistuvan tarkastuksen. Tarkastukseen sovelletaan, mitä 21 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

6 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Tietojen saanti ja luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta, hallintoviranomaisella ja tarkastusviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta toiselta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta avustuksen hakijaa, saajaa ja avustuksen saajan tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa, tämän taloudellista asemaa ja liike- tai ammattitoimintaa, julkisista varoista myönnettyä rahoitusta sekä muuta avustuksen myöntämisen, maksamisen tai avustuksen käytön valvomisen kannalta merkittävää olosuhdetta koskevia tässä laissa ja yleisasetuksessa tarkoitettujen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja. Hallintoviranomaisella ja tarkastusviranomaisella on oikeus saada edellä tarkoitettuja välttämättömiä tietoja avustuksen käytöstä myös avustuksen saajalta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla tiedon saantiin oikeutetuilla viranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle taikka Euroopan unionin toimielimelle sellaisia tässä laissa säädettyä tehtävää hoidettaessa saatuja avustuksen saajaa koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle tai toimielimelle säädetyn tarkastustehtävän hoitamiseksi tai sen valvomiseksi, että Euroopan unionin lainsäädäntöä on noudatettu.

Edellä 1 ja 2 momentin perusteella saatuja tietoja ei saa käyttää muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon niitä on pyydetty.

26 §

Tietojen käsittely

Sisäasioiden rahastoja koskevat tiedot käsitellään sisäministeriön käyttämässä valtioneuvoston yhteisessä asianhallintajärjestelmässä. Asianhallintajärjestelmää käytetään Euroopan unionin lainsäädännössä ja tässä laissa säädettyjen ohjelmaa ja toimeenpanosuunnitelmaa koskevien tehtävien hoitamiseen.

Hallintoviranomainen käsittelee asianhallintajärjestelmässä Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyt ohjelmaa, sen hallinnointia, seuranta ja valvontaa koskevat asiakirjat sekä ohjelmaa koskevan toimeenpanosuunnitelman. Lisäksi asianhallintajärjestelmässä käsitellään avustuksen hakijaa ja saajaa, avustettavaa hanketta tai toimintaa, avustuspäätöstä, avustuksen maksamista, suoritettuja tarkastuksia ja takaisinperintää koskevat asiakirjat.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

27 §

Tekninen apu

Teknistä apua voidaan käyttää yleisasetuksen 36 ja 37 artiklassa säädetyin tavoin siinä tarkoitettuun toimintaan. Tekninen apu voi kattaa rahastojen toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset kokonaisuudessaan.

Hallintoviranomainen päättää vuosittain teknisen avun käyttöä koskevasta suunnitelmasta valtion talousarvion puitteissa ja seuraa teknisen avun kokonaiskäyttöä. Hallintoviranomainen kuulee seurantakomiteaa teknisen avun käyttöä koskevasta suunnitelmasta ja antaa seurantakomitealle vuosittain katsauksen teknisen avun käytöstä.

Tekniseen apuun ei sovelleta avustusmenettelyä koskevia 4 luvun säännöksiä.

Tarkempia säännöksiä teknisen avun käyttöä koskevan suunnitelman vahvistamisessa noudattavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

28 §

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 19 ja 20 artiklan määrärahat

Määrärahat, jotka maksetaan jäsenvaltioille turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ohjelmaan turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 19 ja 20 artiklan mukaisesti, kohdennetaan kansallisesti 19 artiklan mukaisen määrärahan osalta uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja pakolaisten kuntaan sijoittamisesta sekä 20 artiklan mukaisen määrärahan osalta vastaanottovaiheessa turvapaikkamenettelystä ja vastaanottotoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Tämän pykälän mukaisiin määrärahoihin ei sovelleta avustusmenettelyä koskevia 4 luvun säännöksiä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut määrärahat kohdennetaan valtion talousarvioon vuosittain osoitetun määrärahan rajoissa rahoituksen kohteena olevista toimista vastaaville viranomaisille. Kyseiset viranomaiset voivat myöntää rahoitusta edelleen myös avustuksena.

Määrärahan käytöstä on raportoitava sisäministeriölle.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen määrärahojen käyttökohteista ja raportoinnista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

29 §

Tietojen saanti ja luovuttaminen Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 19 ja 20 artiklan määrärahoja koskeva tietojen saanti ja luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta, hallintoviranomaisella ja tarkastusviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi Maahanmuuttovirastolta maksutta ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmästä niitä tietoja 28 §:n mukaisen määrärahojen maksamisen perusteena olevista henkilöistä, jotka ovat välttämättömiä henkilöiden tunnistamista ja heidän maahan saapumisensa ajankohdan määrittämistä varten, tai tietoja henkilölle myönnetystä kansainvälisestä suojelusta turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoasetuksen 19 artiklan 8 kohdan ja 20 artiklan 8 kohdan mukaisesti. Hallintoviranomaisella

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

ja tarkastusviranomaisella on lisäksi oikeus suorittaa näihin tietoihin kohdistuvia tarkastuksia. Hallintoviranomaisen ja tarkastusviranomaisen tiedonsaantioikeus ei koske määrärahan maksamisen perusteena olevien henkilöiden pakolaisaseman perusteita koskevia tietoja.

Hallintoviranomaisella ja tarkastusviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle taikka Euroopan unionin toimielimelle 1 momentin mukaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle tai toimielimelle säädetyn tarkastustehtävän hoitamiseksi tai sen valvomiseksi, että Euroopan unionin lainsäädäntöä on noudatettu.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksella on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tarkoitettujen salassapitosäännösten estämättä oikeus saada lain 28 §:n 1 momentissa tarkoitettun määrärahan käyttämiseksi Maahanmuuttovirastolta maksutta ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä niitä tietoja, jotka ovat tarpeellisia henkilön tunnistamista, hänen kuntaan sijoittumisensa ajankohdan ja kotikuntansa määrittämistä varten sekä tiedon henkilölle ulkomaalaislain (301/2004) nojalla myönnetystä oleskeluluvan perusteesta. Tällaisia tietoja ovat Maahanmuuttoviraston asiakasnumero, Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön tapausnumero, tieto henkilön Suomeen saapumisen ajankohdasta, tieto henkilön sijoituskunnasta, kiintiövalintavuodesta, valintaotosta, henkilön syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä kiintiövalintapäätöksen jälkeen, ennen Suomeen saapumista syntyneistä lapsista.

Edellä 1-3 momentin perusteella saatuja tietoja ei saa käyttää muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon niitä on pyydetty.

30 §

Eräät yhteisiä erityistoimia koskevat täytäntöönpanojärjestelyt

Sisäministeriö voi sopia yhteisen erityistoimen hallinnointitehtävien täytäntöönpanoa koskevista teknisistä järjestelyistä muiden valtioiden hallintoviranomaisten tai valtioiden tällaista tehtävää hoitavien muiden tahojen kanssa. Valtiovarainministeriö voi sopia yhteisen erityistoimen tarkastustehtävien täytäntöönpanoa koskevista teknisistä järjestelyistä muiden valtioiden tarkastusviranomaisten tai valtioiden tällaista tehtävää hoitavien muiden tahojen kanssa.

31 §

Muutoksenhaku

Hallintoviranomaisen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

7 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

32 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2021.

Tällä lailla kumotaan sisäasioiden rahastoista annettu laki (903/2014).

33 §

Siirtymäsäännökset

Avustusta voidaan myöntää sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1 päivänä tammikuuta 2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus tulee vireille viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

Sisäasioiden rahastojen ohjelmakaudella 2014—2020 kansallisista ohjelmista tai toimeenpano-ohjelmista, joiden toimeenpano on kesken tämän lain tullessa voimaan, myönnettyyn tukeen ja vielä myönnettävään tukeen sekä kansallisen ohjelman tekniseen apuun sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston perustamisesta, neuvoston päätöksen 2008/381/EY muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten N:o 573/2007/EY ja N:o 575/2007/EY ja neuvoston päätöksen 2007/435/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 516/2014 17 ja 18 artiklan perusteella Suomen kansalliseen ohjelmaan 31 päivään joulukuuta 2022 mennessä osoitettuihin, joko myöntämättä jääneisiin tai käyttämättöminä rahastolle palautuneisiin määrärahoihin sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2022, mitä 28 ja 29 §:ssä säädetään, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2021 vp

Helsingissä 17.11.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok

jäsen Jussi Halla-aho ps

jäsen Eveliina Heinäluoma sd

jäsen Hanna Holopainen vihr

jäsen Hanna Huttunen kesk

jäsen Aki Lindén sd

jäsen Mats Löfström r

jäsen Mauri Peltokangas ps

jäsen Juha Pylväs kesk

jäsen Piritta Rantanen sd

jäsen Kari Tolvanen kok

jäsen Heikki Vestman kok

jäsen Heidi Viljanen sd

varajäsen Mari Rantanen ps

varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne